

PUNANE RAAMAT





# MARCELO BIRMAJER

**NEKROLOOGIKLUBI**

Hispaania keelest tõlkinud Ehte Puhang

Originaali tiitel:  
Marcelo Birmajer  
El Club de las Necrológicas  
Sudamericana, Buenos Aires 2012

Tekst © Marcelo Birmajer, 2012  
Tõlge eesti keelde © Ehte Puhang ja Tänapäev, 2017

Toimetanud Siiri Rebane  
Sarja kujundanud Jüri Jegorov  
Disainer Villu Koskaru

ISBN 978-9949-85-200-0  
Trükitud AS Greif trükikojas

[www.tnp.ee](http://www.tnp.ee)

# SISUKORD

1	Algus	7
2	Rikas mees	11
3	Õnnelik tulekahju	16
4	Esimene armastus	21
5	Okkaline tee	28
6	Teene	37
7	Kaugus	46
8	Tagasipöördumine	51
9	Ehitamine	58
10	Häving	64
11	Mees ja naine	73
12	Abielu	80
13	Minu võitlus tõe nimel	98
14	Kostüümide pood	103
15	Teenijatüdruk ja kabalist	111
16	Tüli	121
17	Lahkumine	132
18	Viis surnut	135
19	Kutsutu	138
20	Finaal	145
	Märkused	153



# 1

## ALGUS

Üks sõprade seltskond, sefaradi juudid, abielus, vanust 40 kuni 45 aastat, said igal pühapäeval hommikupoolikuti kokku ühes Recoleta<sup>1</sup> baaris, et väljas värske õhu käes sigarit suitsetada, kohvi juua ja laisalt mõtteid vahetada. Neid oli kaheksa, kuid mitte alati polnud kõik kohal. Mõnel pühapäeval kogunes neid sinna kuus või seitse. Kui neli vestlesid, lugesid teised kaks ajalehte; või vastupidi. Need, kes lugesid ajalehte, poetasid ehk aeg-ajalt mõne kommentaari, sageli vastust saamata.

Ühel teataval pühapäeval näitas üks kuttidest teistele nekroloogi, mis oli tema tähelepanu pälvinud. Järgmisel pühapäeval võttis keegi teine ajalehe ja leidis teise nekroloogi, mis ehk väärts teistegi tähelepanu. Kolmandal pühapäeval otsisid juba kõik ebatavalisi nekrolooge. Lõpuks sai see veel üheks tavaks nende pühapäevaste kokkusaamiste juures.

Kuude kuludes avastasid nad, et iga kuu 11. kuupäeval kordub järgmine leinakuulutus: „Puhake rahus, minu kaks roosinupukest, löigatud parimal õitseajal. Ema, kes teid armastas.” Selle teksti ees seisis Taaveti täht.

11. novembril kuulutus puudus. Nad otsisid seda teistest ajalehtedest: ehk olid ema majanduslikud võimalused kitsamaks jäänud

ja neist ei piisanud enam selleks, et avaldada igal kuul kuulutus esimese suurusjärgu ajalehes. Kuid nad ei leidnud seda isegi kõige võimatumatest lehtedest. Võibolla on ema ise ära surnud, arvas üks sõpradest. Kurbusesse näiteks, või siis vanadusse.

14. kuupäeval lõi ülejäänud seitse meest hämmastusest tummaks telefonikõnede ahel, mille algatas seesama, kes oma esimese, möödaminnes poetatud kommentaariga oli Nekroloogiklubi käima lükanud: sellesamas lehes, sama koha peal, kus tavaliselt ilmus kuulutus kahe roosinupukese mälestuseks, Taaveti tähe all, nagu ikka, võis nüüd lugeda: „Ema, kas sa oled meid unustanud?”

8

Olles üle kontrollinud, et eksemplar oli tõesti ehtne – jätnud selleks sinnapaika kõik muud tegemised, kaasa arvatud olulised äriasjad, et minna jooksuga ajalehte ostma –, leidis siiski ka neid, kes kahtlustasid, et tegemist on mingi ebatavaliselt nõmeda naljaga, jumalavallatusega, mis oli vastuvõetamatu isegi nende üsna ebamääraste standardite jaoks, mille poole see sõpradest kaheksanurk tavaliselt kaldus. Kuid kõik vandusid, omaenda surnud vanemate nimel, et nemad pole selle teisest ilmast saabunud vastuse taga. Kui see kuulutus minuni jõudis – ühe klubi liikme kaudu, kes tol ajal oli minu sõber –, jagasin ka mina nende jahmatust. Kuid ma tegin veel midagi: järgmisel pühapäeval käisin ma surnuaial kõnealuseid haudu otsimas. Helistasin esmaspäeval oma sõbrale ja mainisin talle, et olin löönud La Tabalda surnuaia<sup>2</sup> otsingumootorisse sisse perekonnanime, aga sealt ei tulnud välja ei Lucía ega Fernanda Terzekit. Ta vastas mulle pilkavalt, et ma olevat otsinud halvasti: need kaks naist peaksid olema maetud Avellaneda surnuaiale.

Avellaneda surnuaia olid algselt rajanud Zwi Migdali<sup>3</sup> kupeldajad, poola juudid, et matta oma organisatsiooni liikmeid, keda ei lubatud matta ametlikule juudi surnuaiale. Hiljem sai selle endale üks sefaradi juutide kogukond, kes oli algul seda nendega jaganud. Mul õnnestus nad lõpuks sealt üles leida, teisipäeval, kuid abiks oli



kahtlemata ka see, et kedagi teist seal polnud ja valvur võis täielikult minu tarvis otsingutele pühenduda.

Lucía ja Fernanda puhkasid surnuaia müüri ääres, seal, kuhu maetakse enesetapjaid ja hukatusse määratud, ning nüüd oli neil seal kaaslasena üks hiljuti tekkinud haud, millel puudus hauakivi, kuid silt juba oli, ühe puutoki külge naelutatud silt, mis andis teada, et sinna on maetud nende ema, proua Marcia, kelle kohta polnud võimalik teada saada, ka ta oli end ise ära tapnud või oli ta lihtsalt palunud, et ta sängitatakse mulda oma armastatud tütarde kõrvale.

Minu avastuse olulisuse tõttu kutsuti sel ainsal korral ka mind pühapäevasesest koosviibimisest osa võtma. Kuigi kolmveerand minust on aškenazi, oli minu emapoolne vanaema sefaradi juut, kuid klubilised pidasid mind põhimõtteliselt „venelaseks”<sup>4</sup> ega võtnud tõsiselt minu protesti, et ka mina põlvnen idapoolsest liinist, kuigi ma kuni koosviibimise lõpuni oma õiguste eest võitlesin.

Üks poistest, tõmmu näo ja paksude kulmudega, tunnistas minu uudishimulikkuse kasulikkust, kuid väitis, et minu avastus olevat siiski liiga kesine: nimelt ei olnud ma üles leidnud ema väikimisele tulnud vastuse, 14. kuupäeval ilmunud nekroloogi autorit. Ta jätkas suitsetamist, tühjendas lugematu hulga kohvitasse, naeris minu üle ja hüvastijätuks kinnitas soovi, et ma ka selle info välja otsiksin.

Selle leinakuulutuse vastuvõtjat üles leida polnudki nii võimatu. Ja väikse jootraha abiga, mis polnud isegi kuigi rammus, õnnestus omakorda teada saada selle kuulutuse autori isik: tegemist oli ühe daamiga. See igal kuul ilmuv leinakuulutus emalt oma surnud tütarde mälestuseks oli äratanud ka kuulutuste ja selle väikse rahasumma vastuvõtja tähelepanu; ja loomulikult oli tema tähelepanu pälvinud ka nende üllatav lõppemine.

Mainitud daami nimi oli Amelia, ta oli 80-aastane ja elas ühes suures lagunevas majas Florese linnajaos. Ta oli proua Marcia õde.

Mind üllatas see, et ta telefonile vastas, kuid veel enam see, et ta oli nõus mind vastu võtma. Ta isegi ei küsinud, kuidas ma ta üles leidsin. Tal oli vaja rääkida. Ta oli niisama üksildane nagu mina.

Vaatamata kõrgele vanusele ulatusid tema tuhklondid juuksed õlgadeni; need olid sassis ja tolmused nagu hõövlilaastud. Juuksed, aga veelgi enam tema nägu ja liigutused, andsid talle nõia välimuse. Tema näol püsis selline ilme, nagu oleks ta nutnud põlgusest kellegi – või millegi – vastu, või inimkonna vastu tervikuna. Kaasa arvatud terve maailma vastu, võimalik, et ka Jumala vastu.

Vaid ühel hetkel muutus tema ilme, siis, kui ta kirjeldas sellise loomulikkusega, mis minus häbitunnet tekitas, milline oli olnud Fernanda häbe, selle häbe, kes kunagi oli olnud neist kahest õest kõige ilusam: „Ta oli tõmmu, juuksed olid tal pigimustad,” rääkis ta mulle, „aga see kolmnurk oli tal blond, me pole kunagi teadnud, miks see nii oli, aga see ajas mehed hulluks, eriti Genaro, ja isegi juba enne, kui ta seda näinud oli.” Samasuguse kibestumisega selgitas ta mulle, et tema oli selle tragöödia algusest peale olnud vastu sellele vaieldamatult traagilisele sündmuste jadale, mis algas just nagu armastusloona, kuid sellest ei hoolinud ei õdede isa ega ka Marcia ise. Ta polnud oma õega rääkinud tema tütarde surmast peale. Tema kuulutus ajalehes oli olnud ajendatud kättemaksust, see oli põlgusekarjatus, metsik protest tema enda surma lävel.

## 2

# RIKAS MEES

Genaro oli ise endast rikka mehe teinud. Ta pärines toekast keskklassi perest, mille omakorda tema isa oli tühja koha pealt üles ehitanud. Kuid see, et temast oli saanud rikas mees, heal järjel, võimalusega ise otsustada, mis päeval ja mis hetkel ta tööd teeb, tema mõjukus, tema kontaktid – need kõik olid ainuüksi tema isiklike saavutuste tulemused. Tegelikult kehastas ta lahtirebimist oma vanemate pingutavast ja väsitavast elust.

Tema isapoolne vanaisa Jacinto Dabar, keda kutsuti küll „türklaseks” nagu kõiki sefaradi juute, oli tegelikult pärit Süüriast, täpsemalt Damaskusest. Sinna oli temast maha jäänud üks abikaasa ja kaks tükki hankis ta endale Argentiinas juurde. Oma kahte perekonda pidas ta siin üleval müügikäruga, mida kaunistas kiri „Majlef” ja mille pealt ta müüs juudi köögi hõrgutisi: lahmasinid, kipped, murrakid, burekad, kedaifid<sup>5</sup>. Kui Süüriasse jäetud naine saabus oma osa nõudma, siis lisati ülalpeetavate ringi ka tema.

Kuna Jacinto oli Genaro vanaema Raqueli ja oma teise abikaasa Manuelaga – mõlemad olid sefaradi juudid – tuttavaks saanud ühel ja samal ajal, siis polnud seal ei eesõigust ega vallaslapse: nad kas olid kõik seaduslikud lapsed või polnud seda üksi. Ent kui Manuelal oli lapsi viis, oli Lázaro oma ema ainus poeg. Raquel sünnitas selle

ainsa poja raskusteta, ent seejärel, just nagu oleks üsk taibanud enne kui naine ise, kellega ta abiellunud oli, jäi ta ahtraks.

Niisiis leidis Jacinto, et Manuela oma järglaskonnaga vajab maja, samas kui Raquel oma poja Lázaroga võib elada ka üürikorteris. Kõik nad elasid Florese linnajaos. See, mis algselt oleks võinud paista ebamugavusena, või igatahes mitte tühise pisiajana, osutus Raqueli ja Lázaro jaoks lõpuks eelisolukorraks: kui saabus süürlasest abikaasa Meneca (vähemalt Argentiinas oli tema nimi selline) koos oma kahe lapsega, ei jäänud Jacintol üle muud, kui majutada nad sellesse samasse majja, mille olid juba hõivanud – sõna otseses mõttes hõivanud, ses mõttes, et see maja ei kuulunud Jacintole ning ta ei maksnud selle eest ka ametlikult üüri – Manuela ja tema viis last. Seal magas Jacinto korda mööda ühe ja teise juures ega teinud vahet oma kahel naisel, ajades isegi nende nimesid segi. Laste vastu oli ta hea.

Isegi Genaro meenutas oma vanaisa sooja tundega neist vähestest aastatest, kui sai tema läheduses olla: tema käte siirupilõhna, sõrmi, mis nägid välja nagu veel üks idamaine maius. Tema õrnu kallistus ja ladiino<sup>6</sup> sõnu. Aga Lázaro vihkas teda. Temale oli Jacinto kinkinud kohutava lapsepõlve. Jacinto, kes põgenes Süüriasse, kui tema lapselaps Genaro oli viiene, jättis Argentiinasse maha oma kolm naist ja kes teab kui palju lapsi. Ja oma müügikäru.

Ajendatuna pigem rahutustest Damaskuses kui oma isiklikest muredest, jõudis ta 1948. aastal äsja rajatud Iisraeli riigi piirile ja temast sai üks enam kui 6000 hukkunust, sellest ühest protsendist kogu juudi elanikkonnast, kes iseseisvussõja käigus surma sai. Aga isegi see surm ei võimaldanud Lázarol leida lepitust vähemalt oma isa mälestusegagi. Tema pühendas oma hinge, mõistuse ja südame üheainsa ürituse teenistusse: saada endale oma maja.

Kuigi Lázaro seda kunagi ei selgitanud, siis see amet, mille ta endale võttis – antud juhtumi puhul on see tegusõna sobivam kui sõna „valis” –, oli vaieldamatult pärandus tema isalt.

Ta töötas esialgu röömsate köösnerite käealusena Nazca ja Avellaneda nurgal asunud töökojas, oli seal töölehtede täitja ning hiljem sai enda hoole alla ühe äri Onces<sup>7</sup>. Just selles piirkonnas kohatas ta kahte ainsat kindlat asja oma elus: linnaosa, kuhu soovis ehitada oma maja, ja naist, kelle kõrval ta soovis veeta oma elu.

Genoveva oli valge, rahulik ja intelligentne, kuid ta polnud mingi valgustusajastu inimene – ta oli terve talupojamõistusega, varjul hoitud meelelisusega, ei midagi suurustlevat, lihtsalt koduperenaine, kes koduseinte vahel oma naiselikkust ei eitanud. Lázaro kordas kogu oma abielu poole sajandi vältel, et selle, millest Jumal ta pojana ilma jättis, andis ta talle abielumehena. Genoveva vanemad olid tõepoolest saanud Türgist, täpsemalt Smürnast, ja nad olid haritumad kui Lázaro. Kuid seda südikust, jõulisust ja sihikindlust, millega Lázaro oma kinnismõtete – oma maja, oma naise, oma linnaosa – suunas liikumisel tegutses, ei saanud varju jätta ei raamatud ega hierarhiad, isegi mitte need, mis olid kestnud põlvest põlve. Kuigi Lázarole oleks meeldinud pidada mõnda väarikat ametit, olla arhitekt või insener, oli Genoveva ühel viimasel õhtupoolikul, kui ta ikka veel töötas Onces ja elas Florestas – ühes üürikorteris koos Genovevaga, oli juba temaga abielus – valmistanud lahmasini, esimest korda abielunaisena, ja selle lõhn oli kohale toonud mõned naabrid, ning nii sai alguse see, mida mõne aja pärast hakati nimetama „Sefaradi Impeeriumiks”.

Ebaselgetel põhjustel oli Jacinto müügikäru pärinud just Lázaro. Aga ta ei soovinud seda ja oli selle kaltsukaupmehele maha müünud. Kuid samas oli ta, nagu juba öeldud, ise seda taipamata oma isa ameti endale alles jätnud. Esialgu asus ta Genovevale vajalikke koostisosi kokku ostma ja naine siis küpsetas ja müüs neid kodus naabritele, kes tema akna taha tulid. Aga Lázarole ei meeldinud see, et tema naine nii paljude võõrastega kokku puutub, pealegi veel ükski kodus olles. Lahmasinide kuulsus kasvas ja Genoveva ei suutnud enam tellimustega sammu pidada. Lázaro hankis endale töökoha

ajalehemüüjana, see asus samuti Onces ja seal teenis peaaegu sama palju nagu talle riidepoes maksti, selle eelisega, et kioskis tuli olla hommikul kella kolmest kuni keskpäevani, ja pärast seda tuli ta koju, et koos Genovevaga külg külje kõrval tööd teha. Niisuguse uue elukorralduse juures tegi nende abielukooslus uue panuse: kedafid. Rahva nõudmisel lisasid nad oma sortimenti kõik selle, mida oli müünud Jacinto: kipped, murrakid, burekad. Kõik oli juba leiutatud. Kerge häbitundega avastas Lázaro, et on sunnitud ostma müügikäru; rõõmuga võttis ta endale appi jooksupoisi. Siis loobus ta oma töökohast ajalehemüüjana, kuid mitte oma unistusest elada kunagi Onces.

1  
4

Nii sai alguse „Sefaradi Impeerium”. Oli küll olemas üks pitsakoht, Villa Crespo linnaosa askenazi juutide klassika Canningi ja Corrientese nurgal, mille nimi oli samuti „Impeerium”. Seal said kokku juutidest kommunistid ja väikeettevõtjad, kes esialgu tähistasid Iisraeli riigi loomist ja hiljem, pärast 1956. aastat, kui NSV Liit oli juudiriigi suhtes vaenulikuks muutunud, isegi veel vaenulikumaks sellest, millist vimma ta tundis juutide vastu üldiselt, läksid nad laiali. Kuid „Impeerium” Canningi ja Corrientese nurgal jäi neutraalseks territooriumiks, kostitades ühel päeval neid juute, kes olid Nõukogude Liidu poolt, ja teisel päeval neid, kes olid lihtsalt juudid.

Lázaro soovis avada omaenda „Impeeriumi”, kuhu tuleksid kokku kõik sefaradi juudid Argentiinast, tegemata vahet ideedel või päritolul, nii türklased kui süürlased, aga ka liibanonlased ja kreeklased, prantslased ja itaallased. See õnnestus tal mitmetel põhjustel: esiteks sellepärast, et sefaradi juutide vahel polnud seesuguseid ideoloogilisi kraave, millised olid alates Paabeli vangipõlvest kuni meie päevadeni välja vaevanud külmas Euroopas elanud juute, kes olid neurootilised ja enesehävitusele kalduvad.

Kui vähegi võimalik, külmutas ta oma tooteid ning saatis külmutatud kippesid väikebussides põhjapoolsetesse provintsidesse,

kuhu saadeti ka kangad ja rõivad, mida valmistati Florese, Floresta ja Once piirkondade ateljeedes. Naabrid Floreseat ja Florestast, ja ka naabrid Oncest ja Villa Crespost, sõltumata päritolust, hakkasid käima selles Florestas asuvas kodu-kulinaarias, mis üsna varsti ei olnud enam kodu, kuid püsis kuni lõpuni kulinaaria ja püstijalasöögikohana, kus oli palgal kaks inimest, neile lisaks veel Genoveva ja Lázaro: „Sefaradi Impeeriumis”.

Genaro sündis Onces, Tucumáni tänaval, Agüero ja Anchorena tänavate vahel, täpselt „Macabi” spordiklubi vastas – kus tal oli eluaegse liikme staatus ja kus ta käis alates viieteistkümnendast eluaastast – ta sündis just sel päeval, kui tema vanemad kolisid. Lázaro rääkis sellest oma elupäevade lõpuni kui imest, et tema esmasündinu sündis just sel päeval, kui täitus tema soov saada endale päris oma maja Onces. Täiskasvanuna tõrkus Genaro oma sünni müstilisust tunnistamast ja väitis: „Ime on juhuslik sündmus nähtuna uskliku silmade läbi.”

Genaro sündis sõna otseses mõttes selles majas ja Genoveval oli selle juures abiks üks naistest, kes seal koristamas käis ja „Macabi” spordiklubi arst.

Selsamal hetkel Florestas, „Sefaradi Impeeriumis”, sõid poemüüjad püstialu oma einet, küünarnukid vähestele plastlaudadele toetatud, sest neil oli lõunapausi aeg.